

Висновки та перспектив подальшого дослідження. Отже, інтегровані уроки сприяють більш осмисленому і глибокому засвоєнню матеріалу, мотивують здобувачів самостійно думати, зіставляти, оцінювати історичні події та явища. Крім того – це викликає емоційне ставлення здобувачів освіти до досліджуваних подій та їх особистісне сприйняття матеріалу, що дуже важливо для активізації пізнавальної діяльності здобувачів освіти та кращому розумінню предмета, з яким інтегрується історія України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Баханов К. Навчання історії за інтегрованою системою. Історія в школі. 2000. № 5–6. С. 37–43.
2. Баханов К. Теорія і практика запровадження компетентнісного підходу до навчання історії в школі : кол. монографія / К. Баханов, С. Баханова, О. Барнінець та ін. ; за заг. ред. К. Баханова. Донецьк : ЛАНДОН-XXI, 2012. 520 с.
3. Дышлюк И. С. Смысловое развитие учащихся средствами межпредметной интеграции. Рос. психол. журн. 2014. Т. 11, № 3. С. 41 – 48.
4. Мариновська О. Інтегральна технологія навчання: від теорії до практики. Початкова освіта. 2011. №32 (608). С. 3–5.

УДК 372.894

Коляда Ігор,
доктор історичних наук, професор,
Національний педагогічний університет імені М.П.Драгоманова
(м. Київ)

Борчук Степан,
доктор істор. н., професор кафедри всесвітньої історії,
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»
(м. Івано - Франківськ)

ПРОЕКТУВАННЯ ЗМІСТУ ІСТОРИЧНОЇ ОСВІТИ У НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ: ЦІННІСНИЙ ПІДХІД

Розкриваються основні особливості ціннісного підходу до вивчення історії у Новій українській школі. Суть такого підходу полягає у виробленні певної системи вивчення соціальних цінностей, механізму їх реалізації і взаємодії з іншими факторами історичного процесу з метою поглиблення розуміння і пояснення сенсу історії.

Ключові слова: історична освіта, цінності, Нова українська школа.

Designing the content of historical education in the New Ukrainian school: a value approach. *The main features of the value approach to the study of history in the New Ukrainian school are revealed. The essence of this approach is to develop a system of studying social values, the mechanism of their implementation and interaction with other factors of the historical process in order to deepen the understanding and explanation of the meaning of history.*

Key words: historical education, values, New Ukrainian school.

Постановка проблеми. У нових демократичних умовах розвитку українського суспільства з'являються нові підходи до освіти та переглядається значимість загальношкільних. Відновлюється дискусія навколо підходів до основоположних визначень, основним поняттям освітнього процесу, тобто до вічних методологічних поняттям. Реалізація ціннісного підходу до процесу навчання буде реально здійснюватися тільки при взаємному інтересі сторін, тобто суб'єкта та об'єкта навчання. При цьому, якщо в об'єкта навчання досить, в загальному, бажання, то суб'єкт навчання повинен ще мати і належні умови для виконання цих бажань. Тут ми неминуче приходимо до необхідної підготовки педагога з точки зору його педагогічних можливостей, головними проявами яких буде його педагогічна культура та ціннісні орієнтири.

Велике значення мають дослідження проблеми цінності в системі наук про людину (філософії, соціології, вітчизняної психології та педагогіці, зарубіжній освіті), осмислення категорії «цінність» і її похідних, дослідження механізму взаємодії ціннісних орієнтацій з близькими їй психологічними компонентами особистості (установками, інтересами мотивами, потребами та ін.). Слід також визначити чільне місце ціннісної орієнтації в соціальному житті людини, вичленувати проблему аксіологічного обґрунтування сучасної підготовки гуманітарія, встановлення історичності аксіологічних орієнтирів сучасної освіти.

Ціннісний підхід у педагогіці зайняв чільне місце в загальному увазі реалізованих в педагогічній науці і практиці роботи шкіл і підходів особистісно-орієнтованого, системного, діяльнісного, акмеологічного, прогностичного. сутність ціннісного підходу полягає в розгляді педагогічних явищ і фактів, цілей, технології та результати взаємодії освіти у взаємодії людина і світ, особливої уваги до формування внутрішнього світу особистості, його прагнення, домагань, інтересів, національних домінант життєдіяльності, загальної спрямованості перспектив.

Аналіз актуальних досліджень. Кожна історично конкретна суспільна форма характеризується специфічним набором та ієрархією цінностей, система яких виступає в якості найбільш високого рівня соціальної регуляції. Ціннісні системи формуються і трансформуються в історичному розвитку суспільства.

Поняття «цінність» є центральним у аксіології (теорія цінностей), воно поклало початок спеціальній сфері філософської науки, яка досліджує природу цінностей, їх місце в реальності, структуру ціннісного світу, розглядає взаємозв'язку різних цінностей між собою, їх відображення в структурі особистості.

Загальновідомо, що термін «аксіологія» в 1902 році введено в науковий тезаурус П. Лапі і став активно використовуватися в філософії, соціології та психології [1, с.36]. Розробка проблеми цінності довгий час залишалася свого роду монополією зарубіжної філософії. Сформована на початку нашого століття як певний напрям на основі неокантіанських навчань (В.Віндельбанд, Г.Ріккерт), вона отримала потім широке поширення в працях ряду німецьких і американських вчених (М. Шелер, Н. Гартман, Д. Дьюї, Р.Б. Перрі, С. Пеппер). Лише в 60-ті роки у радянській науці були визначені місце і роль теорії цінностей в марксизмі, її значення для розвитку комплексу наук про людину і суспільство, позначилися перспективи її розвитку в єдності гносеологічного, соціологічного та педагогічного аспектів. У дослідженнях філософів С.Ф. Анісімова, А.Г. Здравомислова, Л.П. Буїв, Ю.А. Замошкін, М.С. Кагана, Л.П. Фоміна, В. Момова, В.Н.Сагаатовський, І.Т.Фролова і інших оформився категоріальний апарат, який включає поняття «цінність», «ціннісне ставлення», «оцінка», «ціннісні орієнтації».

В останнє десятиліття відбувається інтенсивний розвиток аксіологічного підходу. Він стає органічним і необхідним компонентом осмислення сталого соціального розвитку (В.І. Бойко), проблеми взаємодії пізнання і ціннісної свідомості (М. С. Каган), вивчення феноменології ціннісних систем особистості (В.Г. Алексєєва), формування нового тезауруса і нової освітньої парадигми (Н.Б. Крилова, З.А. Малькова, Н.М. Воскресенська), ретроспективного аналізу філософських і педагогічних систем, базисом для порівняльної педагогіки, філософії освіти нового часу (Т.К. Ахаян, Н.Д. Нікандров, З.І. Равкін, В.В. Веселова).

Аксіологічний підхід позначений в навчальних посібниках з педагогіки. Методологія дослідження проблем орієнтації особистості в світі цінностей закладена в фундаментальних роботах В.І. Загвязинського, В.В. Краєвського.

Мета статті – дослідити ціннісний підхід проектування змісту історичної освіти у Новій українській школі.

Виклад основного матеріалу. Історична освіта традиційно розглядалася в якості інструменту ідеологічного впливу на свідомість особистості, обслуговувало соціальне замовлення щодо формування уніфікованих поглядів і переконань здобувачів освіти.

Ціннісний підхід тісно пов'язаний з цілями вивчення історії в концепції Нової української школи, які спрямовані на: формування знань про складання системи цінностей, вивчення змістовного аспекту цінностей тієї чи іншої історичної епохи, розвиток критичного мислення, умінь оціночної діяльності, інших творчих здібностей здобувачів освіти, формування ціннісного ставлення до подій, діячів, наслідків подій або результатів діяльності історичних персоналій, формування громадянських, моральних якостей особистості в результаті осмислення соціально морального досвіду людства.

Цінності, як аксіологічна категорія, застосовні тільки до людини і ставлення до світу. При цьому цінності означають позитивні, значущі для людини факти, предмети, явища і події, в яких соціальний прогрес і позитивність наявності. Цінності служать як би мостом між практичними і пізнавальними сферами життя людини. Цінності стверджують концепцію взаємозалежного і взаємодіє світу. Тому важливо зміна ціннісної свідомості таким чином, щоб людина жила як людина (на принципах толерантності, екологічної та високо духовної культури), який усвідомлює свою належність до планетної цивілізації і відповідальність за неї, як особистість з розвинутими духовно-моральними орієнтирами.

Ціннісний компонент присутній в історичній інформації, так як історія людства має суб'єктивний характер, історія розвивається в часі, в просторі, в історичному русі, тому що її рушійними силами є діяльність суб'єктів історії: історичних особистостей, окремих груп (культурно-історичних, соціальних, етнічних, громадських, релігійних та ін.), народів, націй, цивілізаційних спільнот, державних спільнот [3, с. 47].

Ціннісний компонент включає мотиви і цілі діяльності суб'єктів історії, соціально-моральний характер і спрямованість історичних подій, їх соціально політичні наслідки, історичну значимість тих чи інших подій, характер соціальних, суспільних відносин, правову, соціальну, суспільно-політичну систему держав, основні цінності тієї чи іншої епохи (моральні, соціальні, політичні, культурні, релігійні), еволюцію культурно-історичних цінностей, філософські ідеї.

Ціннісне осмислення історії дозволяє пізнати минуле на особистісному рівні, що сприяє особистісної соціокультурної і громадянської самоідентифікації. Особливо актуальний в ціннісно-виховному відношенні курс історії України, що вивчається в контексті знань із всесвітньої історії. Порівняльно-історичний підхід дозволить здобувачам освіти зрозуміти особливості формування національної культури, національної самосвідомості, відчувати культурно-історичну спадкоємність поколінь. Звернення до дискусійних питань історії

України покаже складність історичного шляху країни, а також значимість її історії та культури в світовій історії.

Далі виділимо основні тематичні лінії, що містять ціннісний компонент.

1. Людина в історії: типи історичних особистостей (політичні діячі, діячі культури, науки, люди своєї епохи). Історичні особистості, чий імена стали загальними. Світосприйняття людини в кожному історичному епоху. Гендерний і віковий аспект.

2. Соціальні відносини: поява соціального, суспільного, майнової нерівності, правове становище різних соціальних груп суспільства в різні часи, ставлення до особистості і її прав в різні епохи.

3. Політичні відносини: особливості політичних типів, форми держави в різні епохи. Політичні традиції України: становлення сучасних уявлень про громадянство та демократію.

5. Українська держава як багатонаціональна. Загальна історична доля народів України в складі багатонаціональної держави; політика щодо українського народу під владою інших держав, традиції культурного діалогу; ставлення до проявів людиноненависництва за етнічними, релігійними ознаками (ксенофобія, геноцид) в українській культурі.

6. Соціально-економічні уявлення, праця, трудові відносини: характер економічних і трудових відносин в різні епохи; гендерно-вікові особливості праці; ставлення до праці, підприємництва, особистого успіху в економічній діяльності в українському менталітеті; роль творчої праці: особистість - суспільство - держава.

7. Культурні цінності: уявлення про культурно-історичну спадщину; творці культури і науки – активні суб'єкти історичного процесу, люди, які випередили час.

8. Релігійні цінності: культурологічний аспект світових релігій (буддизм, християнство, іслам); традиційні релігії України; особливості релігійного світогляду; роль традиційних релігій України в сучасному суспільстві (зміцнення духовно-моральних засад суспільства, участь у формуванні та згуртуванні громадянського суспільства в Україні).

9. Становлення національної самосвідомості: ставлення до України, образ Батьківщини в свідомості українців різних історичних епох (пам'ятники історії, літератури, філософської думки про Україну і українців); патріотизм як соціокультурне явище.

10. Війни в історії: типи воєн (династичні, завойовницькі, війни за незалежність, колоніальні, релігійні, світові (за переділ світу), сучасні типи воєн: інформаційні, міжнародний тероризм); ставлення до мілітаризму, війнам.

11. Революції і реформи в історії: революціонери і реформатори як типи історичних діячів, наслідки реформ і наслідки революцій (глибина суспільно-політичних і соціально-економічних змін, методи і способи дій реформаторів і революціонерів: морально-етичний аспект, соціальна ціна реформ і революцій).

12. Наука, культура і суспільство в ХХ в. – початку ХХІ ст.: нові явища в культурі; формування елітарної і масової культури; мас-медіа і суспільну свідомість; науково-технічний прогрес і суспільна свідомість: інформатизація суспільства, формування через мас-медіа культурних потреб і орієнтацій, способу життя (мода на певний відпочинок, читання масової літератури: бульварних романів, детективів і т.д., перегляд кінофільмів та ін.); розмивання і втрата традиційних культурних цінностей.

13. Цілі і мотиви діяльності істориків з реконструкції минулого.

14. Цілі і мотиви вивчення історії пізнати суб'єктами – здобувачами освіти.

Розглянемо принципи роботи з ціннісним компонентом змісту історичної освіти. При відборі змісту враховуються [2, с.51]:

1) змістовний аспект цінності (ціннісних орієнтирів, системи цінностей): до якої сфери історії відноситься (з вищевикладених), які суб'єктні відносини розкриває;

2) характер цінності (ціннісних орієнтирів, системи цінностей) в культурно-історичному та хронологічному аспекті: дана цінність актуальна лише для досліджуваної епохи, або має позачасовий характер;

3) хто або що в досліджувану епоху були носіями даної цінності (ціннісних пріоритетів, системи цінностей, а хто або що їй протистояли (якщо це можна визначити);

4) яка анти цінність була протилежна даній цінності (ціннісним пріоритетам, системі цінностей) в досліджувану епоху, хто був її носієм;

5) чи є актуальною ця цінність (ціннісні пріоритети) для наших днів? Може бути вона дійшла в зміненому вигляді? Якщо не актуальна, в чому проявляється її обмеженість? А що можна сказати про протилежну їй анти цінності (для тієї епохи)? Сучасна вона сьогодні? Чому?;

6) можливість порівняння системи цінностей (конкретних цінностей, ціннісних пріоритетів) різних цивілізацій: європейської цивілізації, східної, російської (через введення контекстних знань, питань і завдань на порівняльний аналіз): етапи і еволюція системи цінностей.

До видів навчальної діяльності здобувачів освіти під час роботи з ціннісним компонентом змісту історичного освіти відноситься [1, с.87]:

1) розуміння ціннісної спрямованості факту: події, явища, процесу, діяльності історичної особи;

2) вміння виділити матеріал ціннісного характеру, визначити його зміст і структуру, пояснити його взаємозв'язок з фактами епохи;

3) здатність до формулювання особистісної позиції при осмисленні матеріалу аксіологічного спрямованості (оціночне судження, оцінний висновок);

4) робота з точками зору, версіями та оцінками.

Тематичне планування курсу дає вчителю можливість творчо підійти до виділення пріоритетних ціннісних ліній, актуальних для даного курсу історії України, структурування матеріалу з урахуванням дидактичних можливостей предмета і необхідності вирішення педагогічних завдань, в тому числі з розвитку здобувачів освіти.

Висновки. Таким чином, цінність людини, духовний світ особистості визначається ступенем сформованості його ціннісної орієнтації, мірою його причетності до суспільства, його історії, сьогодення, діапазоном його суспільних інтересів, багатством і різноманітністю зв'язків і взаємин із суспільством.

ЛІТЕРАТУРА

1. Асташова Н. А. Учитель: проблема выбора и формирование ценностей. Москва: Московский псих.-соц. ин-т; Воронеж: Изд-во НПО «МОДЕК», 2000. 272 с.
2. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи / Н. М. Бібік, Л. С. Ващенко, О.В. Овчарук, Л. І. Парашенко та ін.: під заг. ред. О.В.Овчарук. Київ: «К.І.С.», 2004. 112 с.
3. Калюжна Т.Г. Педагогічна аксіологія в умовах модернізації професійнопедагогічної освіти: монографія. Київ: Вид-во НПУ імені М.П.Драгоманова, 2012. 128 с.

УДК 371.32.

Коляда Ігор,
доктор історичних наук, професор,
Національний педагогічний університет імені М.П.Драгоманова
Іван Стьопул,
студент, Національний педагогічний університет імені М.П.Драгоманова
Мінтао Юй,
студент, Національний педагогічний університет імені М.П.Драгоманова
м. Київ, Україна

ТЕХНОЛОГІЯ ПРОВЕДЕННЯ ІНТЕГРОВАНІХ УРОКІВ З ІСТОРІЇ УКРАЇНИ В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Висвітлюються теоретичні підходи до інтеграції як педагогічного явища та досліджується технологія проведення інтегрованих уроків в закладах загальної середньої освіти.

Ключові слова: *інтегровані уроки, історія України, заклади загальної середньої освіти.*

Ihor Koliada. Ivan Stopul. Mintao Yu. Technology of conducting integrated lessons on the history of ukraine in general secondary education institutions. Theoretical approaches to integration as a pedagogical phenomenon are covered and the technology of conducting integrated lessons in general secondary education institutions is investigated.

Key words: *integrated lessons, history of Ukraine, general secondary education institutions.*

Постановка проблеми. В умовах сучасного життя суспільство постало перед необхідністю вироблення нового світогляду, в центрі якого людина існує не сам по собі, а як органічна частина навколишнього світу. Демократизація дала можливість вчителю широкі можливості для творчості, він отримав свободу дій, вибору, можливого активного пошуку оптимальних форм, методів, прийомів навчання. Здійснення інтеграції в навчанні є одним з таких пошуків. Інтеграція має на меті – дати здобувачу освіти цілісне уявлення про навколишній світ, а засобом цього є комплексне вивчення шкільних дисциплін, розкриття зв'язків між ними. Інтеграція історії України в закладах загальної середньої освіти, сьогодні є одним з перспективних напрямків вирішення проблеми пошуку нових педагогічних рішень, сприяють поліпшенню та розвитку творчого потенціалу педагогічного колективу і окремих педагогів, з метою більш ефективного впливу на здобувачів освіти.

Аналіз актуальних досліджень. Починаючи з 50-60-х років ХХ століття в педагогічній науці М.М.Скаткін, Е. І. Моносзон, Ш. І. Ганелін, С. Є. Драпкіна починають зазначати на необхідності здійснення міжпредметної інтеграції. Ідея міжпредметних зв'язків вперше в історії педагогіки отримала втілення в створених на їх основі комплексних програмах, які представляли собою не що інше, як міжпредметну систему, яка об'єднує знання з різних основ наук про той чи інший об'єкт дійсності.

Процесуальний компонент навчання з використанням інтегрованих уроків характеризується в працях Г.І.Батуріної, Г. І. Біленького, Н. Ф. Борисенко, Ш. І. Ганелін, І. Д. Зверева, Д. М. Кирюшкина, П. Д. Кулагіна, М. М. Левиной, Н. А. Лошкарева, В. Н. Максимової, А. Н. Пінського, М. Н. Скаткіна, А. В. Усовой, В.Н.Федорової та інших.